

**Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 3 hallituksen esityksen johdosta
laki saamelaisalueen koulutuskeskuksesta ja laiksi ammatillisista
oppilaitoksista annetun lain 1 §:n muuttamisesta**

Eduskunta on 12 päivänä helmikuuta 1993 lähettänyt sivistysvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi otsikossa mainitun hallituksen esityksen n:o 357/1992 vp.

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina opetusneuvos Arja Mäkeläinen opetusministeriöstä, nuorempi hallitussihteeri Seppo Tanninen valtiovarainministeriöstä, ylijohtaja Timo Lähdesmäki opetushallituksesta, ammattikasvatustarkastaja Olavi Räsänen Lapin lääninhallituksesta, pääsihteeri Juha Guttorm ja jäsen Irja Seurujärvi-Kari saamelaisvaltuuskunnasta, sihteeri Ulla Aikio-Puoskari saamelaisten koulutusasiain neuvostosta, johtokunnan puheenjohtaja Veikko Aikio ja rehtori Lassi Valkeapää saamelaisalueen ammatillisesta koulutuskeskuksesta, johtokunnan puheenjohtaja Voitto Tervahauta ja rehtori Liisa Sand Ivalon kotitalousoppilaitoksesta, rehtori Anni-Siiri Länsman Inarin opistosta, kunnanjohtaja Pentti Keskitalo Enontekiön kunnasta, valtuuston varapuheenjohtaja Maritta Mäenpää ja koulutoimenjohtaja Katriina Morottaja Inarin kunnasta, sivistystoimen johtaja Heikki Lakkala Sodankylän kunnasta, valtuuston puheenjohtaja Antti Katekeetta Utsjoen kunnasta, hallituksen jäsen Aarre Vilponen Pohjois-Lapin ammatillisten oppilaitosten kuntayhtymästä, aikuiskoulutusasiainsihteeri Jouko Siitonen Opettajien Ammattijärjestö OAJ:sta, palkkasihteeri Pirkko Hirvelä ja pääluottamusmies Jaakko Veijalainen Valtion ammattiliitosta sekä linjanjohtaja Anneli Kaisaari oppilaitosten henkilökunnan edustajana.

Hallituksen esitys. Esityksessä ehdotetaan nykyisen saamelaisalueen ammatillisen koulutuskeskuksen ja Ivalon kotitalousoppilaitoksen yhdistämistä valtion omistamaksi saamelaisalueen koulutuskeskukseksi lukuvuoden 1993—94 alusta sekä kansanopistona toimivan Inarin opiston yhdistämistä samaan kokonaisuuteen vuoden 1994 alusta. Järjestelyllä on tarkoitus tehostaa alueen ammatillista koulutusta ja samalla taata saamen kieleen ja kulttuuriin liittyvien erityisteh-

tävien hoitaminen. Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki saamelaisalueen koulutuskeskuksesta, jolla kumotaan laki saamelaisalueen ammatillisesta koulutuskeskuksesta. Samalla ehdotetaan muutettavaksi ammatillisista oppilaitoksista annetussa laissa olevaa viittaussäännöstä. Lait ovat tarkoitetut tulemaan voimaan elokuun alusta 1993.

Valiokunnan kannanotot. Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää saamelaisalueen aikuiskoulutuksen ja nuorisoasteen ammatillisen koulutuksen keskittämistä yhteen oppilaitokseen tarkoituksenmukaisena. Näin ollen valiokunta puoltaa hallituksen esitykseen sisältyvien lakiehdotusten hyväksymistä seuraavin huomautuksin ja muutosehdotuksin.

Hallituksen esitys rakentuu saamelaisalueen koulutuskeskuksen toimimiseen koko saamelaisaluetta palvelevana monipuolisena oppilaitoksena, jonka tehtävänä on myös säilyttää ja kehittää saamelaiskulttuuria ja luontaiselinkeinoja sekä edistää saamenkielisen oppimateriaalin tuottamista. Valiokunta korostaa, että koulutuskeskus voi myös palvella saamelaisväestöä yli valtakunnan rajojen. Valiokunta pitää tätä tärkeänä koko maan kannalta. Valiokunnassa keskusteltiin siitä, tulisiko koulutuskeskuksen toimia vain pääasiassa saamelaisväestön tarpeita varten vai, kuten hallituksen esityksessä ehdotetaan, koko saamelaisalueen ammatillista koulutusta varten. Valiokunta on päätenyt puoltamaan hallituksen esitystä, koska valiokunnan saaman selvityksen perusteella saamelaisväestön määrä ei riitä siihen, että oppilaitokseen saataisiin riittävästi saamelaisia oppilaita ja oppilaitos näin voisi toimia.

Valiokunta pitää tärkeänä, että hallituksen esityksellä pyritään saamen kieleen ja kulttuuriin liittyvän koulutuksen turvaamiseen. Valiokunnan mielestä se on tarkoituksenmukaista suoremman oppilaitoksen kokonaisuudessa, jossa saamen kielen ja kulttuurin opetukselle turva-

taan huomattavat omat voimavarat kokonaan valtion varoin rahoitettuna. Valiokunta pitää tärkeänä, että saamen kielen käyttämistä tuettaisiin kaikin tavoin oppilaitoksessa ja tämä otettaisiin huomioon myös asetusta valmisteltaessa. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että kelpoisuusehdoista säädettyä tulee saamen kielen osaaminen turvata. Sen vuoksi tulee määrittellä ne virat, joissa saamen kielen taito on välttämätön ja sitä edellytettäisiin tietyn siirtymävaiheen jälkeen.

Oppilaitoksella on hallituksen esityksen mukaan johtokunta, jonka nimeämisestä ja kokoonpanosta säädetään asetuksella. Valiokunta pitää tarkoituksenmukaisena, että lääninhallitus nimeää johtokunnan saamelaisvaltuuskuntaa kuultuaan. Valiokunta katsoo, että johtokunnan jäsenistä enemmistön tulee edustaa saamelaisväestöä.

Helsingissä 27 päivänä huhtikuuta 1993

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Jouppila, jäsenet Ala-Harja, Aula, von Bell, Gustafsson, Hacklin, Laakso, Lehtinen, M. Pietikäinen, Py-

Ensimmäisen lakiehdotuksen 14 §:ään valiokunta ehdottaa teknistä korjausta.

Edellä esitetyn perusteella sivistysvaliokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että lakiehdotukset hyväksyttäisiin muutoin sellaisinaan paitsi ensimmäisen lakiehdotuksen 14 § hyväksyttäisiin näin kuuluvana:

14 §

Nimittävä viranomainen siirtää tarvittaessa tämän lain voimaan tullessa saamelaisalueen ammatillisen koulutuskeskuksen ja Ivalon kotitalousoppilaitoksen opettajan viran haltijan, mikäli mahdollista, hänen entistä virkaansa lähinnä vastaavaan virkaan sitä haettavaksi julistamatta, jos hän on virkaan kelpoinen.

käläinen, Rätty, Suhola, Toivonen, Tykkyläinen ja Virrankoski sekä varajäsenet A. Ojala ja Seivästö.

Vastalauseita

I

Säädettyä lailla saamelaisalueen koulutuskeskuksesta on tarkoitus tehostaa saamelaisalueen ammatillista koulutusta ja samalla taata saamen kieleen ja kulttuuriin liittyvien erityistehtävien hoitaminen. Mielestämme lain tavoitteen toteuttaminen edellyttää, ettei saamelaisväestön ja saamelaiskulttuurin asemaa uudistetussa lainsäädännössä ainakaan heikennetä nykyisestä. Saamelaisväestön tarpeiden ensisijaisuuden korostamisen tulee käydä ilmi myös itse lakitekstistä.

Erityisen tärkeää on turvata saamelaiskulttuurin kehittämiseen ja edistämiseen tarkoitettujen opetuksen määrän säilyttäminen vähintään nykyisenä. Käsitteenä saamelaiskulttuurin kehittäminen ja edistäminen on laaja. Sen opetukseen voidaan sisällyttää hyvin monia oppiaineita,

eikä opetus ole suunnattu ainoastaan saamelaisille opiskelijoille. Hallituksen esityksessä ehdotettu 7 §:n 2 momentin säännös valtion varoista maksettavan koulutuksen enimmäismäärästä antaa kuitenkin mahdollisuuden esimerkiksi huonossa taloudellisessa tilanteessa luopua saamelaiskulttuurin kehittämiseen ja edistämiseen tarkoitettujen opetuksen rahoittamisesta valtion varoin. Tämä tai huomattava vähennys valtionrahoituksessa vaarantaisi opetuksen antamisen kokonaan. Mielestämme lain sanamuoto ei saa mahdollistaa tämän opetuksen tarjonnan vähentämistä.

Hallituksen esityksessä ei virkoja ja henkilöstöä koskevassa 8 §:ssä ehdoteta lainkaan säädettyä kielitaitovaatimuksista. Koulutuskeskuksen opettajien kelpoisuusvaatimukseen kuu-

luvasta saamen kielen taidosta pitää mielestämme säätää asetuksella samalla tavalla kuin yleisistä viran tai tuntiopettajan kelpoisuusvaatimuksista säädetään.

Valiokunta on mietinnössään hyväksynyt hallituksen ehdotuksen lain voimaantulosta. Mielestämme ei ole perusteltua, että laki tulisi voimaan ennen Inarin opiston liittämistä koulutuskeskukseen. Yhtä aikaa tapahtuvalla yhdistämisellä voidaan välttää henkilökunnan sisäisten ristiriitojen syntyminen. Kokonaisvaltaisen yhdistämisen puolesta puhuvat myös koulutuskeskuksen toimintaan, esimerkiksi johtokunnan valintaan ja johtosäännön laatimiseen, liittyvät seikat.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että valiokunnan mietintöön sisältyvät lakiehdotukset hyväksyttäisiin muutoin valiokunnan mietinnön mukaisesti paitsi että ensimmäisen lakiehdotuksen 2, 7, 8 ja 12 § hyväksyttäisiin näin kuuluvina:

2 §

Koulutuskeskuksen kotipaikka on Inarin kunta. Koulutuskeskuksen opetuskielet ovat

Helsingissä 27 päivänä huhtikuuta 1993

Tuija Maaret Pykäläinen

saamen kieli ja suomen kieli. Tarvittaessa voidaan opetusta antaa myös muulla kielellä.

7 §

(1 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

Saamelaiskulttuurin kehittämiseen ja edistämiseen tarkoitettu opetus maksetaan kokonaan valtion varoista. Näin rahoitettuun opetukseen varataan koulutuskeskuksen opetuksesta *vähintään* 1 200 opiskelijaviikkoa lukuvuodessa. Opiskelijaviikolla tarkoitetaan yhden opiskelijan työviikon mittaista opiskelua.

8 §

Koulutuskeskuksen viroista sekä *viranhaltijoilta ja tuntiopettajilta vaadittavasta saamen kielen taidosta ja muista* kelpoisuusvaatimuksista säädetään asetuksella.

12 §

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 1994.

(2 ja 3 mom. *poist.*)

(2 ja 3 mom. kuten 4 ja 5 mom. valiokunnan mietinnössä)

II

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

Sivistysvaliokunta toteaa mietinnössään, että oppilaitoksen johtokunnan nimeää lääninhallitus kuultuaan saamelaisvaltuuskuntaa ja että johtokunnan jäsenistä enemmistön tulee edustaa saamelaisväestöä. Pidämme tarkoituksenmukaisempänä sitä, että valiokunta olisi mietinnössään todennut, että johtokunnan jäsenistössä tulee turvata riittävä saamelaisväestön edustus. Näin saamelaisväestön edut olisi otettu huomioon ja samalla lääninhallitukselle olisi annettu riittävän väljä harkintavaltia, jolloin se olisi voinut ottaa huomattavasti joustavammin huomioon alueella olevien kuntien hyvinkin erilaisia intressejä nimittäessään johtokunnan jäseniä.

Helsingissä 27 päivänä huhtikuuta 1993

Leila Lehtinen
Kyösti Toivonen

Pekka Rätty

että mietinnön perustelujen luvun "Valiokunnan kannanotot" neljäs kappale hyväksyttäisiin muutoin valiokunnan mietinnön mukaisesti, paitsi että viimeinen virke hyväksyttäisiin näin kuuluvana:

"Valiokunta katsoo, että johtokunnan jäsenistössä tulee turvata riittävä saamelaisväestön edustus."

Kirsti Ala-Harja
Riitta Jouppila

